

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI NAPILAP.

Előfizetési díj: Egész évre 12 frt, félre 6 frt, negyedévre 3 frt.
Előfizetések és hirdetési díjak helyben és vidékről a szerkesztőséghez küldendők be.
Helyben előfizetheti: a szerkesztőség, a kiadó-hivatalnál, Demjén L., Keresztény P. kereskedéseiben.
 Egyes szám ára 5 kr. o. é.
Szerkesztőség és kiadó-hivatal: belső-toronytúra szögletén, Csapó S. kereskedésével szemben, I-ső emelet, feljárás a kaputól jobbra.

Hirdetési díj: öt hasábos garmond sorát 6 kr. s egyszeri beiktatás után 30 kr. bélyegdíj.
Hirdetések felvételnek: Helyben: a szerkesztőség, a kiadó-hivatalban, Demjén László könyv- és Keresztény Pál papír-kereskedésében. Bécsben: Haasenstein és Voglner (Neuer-Markt 11. sz.), Oppel Alajosnál (Wollzeile 22. sz.), Rudolf Mosse officiel, Zeitungs-Agent (Stadt, Seilerstätte 2), Süddeutsche Annoncen-Expedition Stuttgart.
 Nyilvált sora 20 kr.

A „KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY“

1872 szeptember 1-jétől mindennap egész nagy íven jelenik meg; előfizetési díj: egész évre 12 frt, félre 6 frt, évnegyedre 3 frt o. ért.

Nyolcz egyszerre beküldött előfizető után tisztelet-peldánnyal szolgálunk.

A kolozsvári egyetem megnyitának ünnepe.

Sok százados óhajlás, szellemi szükség-érzet megvalósulását ünneplé Kolozsvár nov. 10-én; azon ige vált testté, melynek alapját ép e városban a nagy erdélyi fejedelem és még nagyobb lengyel király, a lengyel nép emlékében és történetében maig hallhatatlan Báthori István vetette volt meg; az idők viszontagságai ugyan később eltörlik a kezdet nyomait, hanem napjainkban a kór szellemének hódolva ismét egy sokat tapasztalt magyar király s a magyar nemzet törvényhozásának bölcsesége nemcsak az alapot állítja helyre, hanem a m. kir. tudomány-egyetem épületét ép azon helyen nyitja meg, hol az hajdan a tudomány terjesztésére tervezve vala.

A szellemi szövetség, melynek fénye századokra kell, hogy világítson ez országrész népének faj és felekezeti különbség nélkül — meggyúlt már közöttük. A király és parlament akarataiból a tudományterjesztők erős kara körbeveszi azt, hogy a már is százanként gyülekező fiatal egyetemi polgárokat a tudomány kincstárába bevezesse, az ifju nemzedéket a szellemi nagy túsára, mely az emberiség nemesb rendeltetése céljáért, békés fegyverekkel vívatik — előkészítse.

Igen is küzdelem lesz a sorsa a mai fiataloknak; ők az élettapasztalat során fogják megérteni a nagy, a megdicsőült b. Eötvös azon figyelmeztetését, hogy nemzetünket csak a nagyobb műveltség tarthatja fenn. Ezért kell Magyarországnak erőket nevelni, olyanokat, kik, ha kell szellemi fegyverekkel is megállják a harcát — győzedelmesen.

Nemzet és Király kezünkbe adta a szellem hatalmas fegyverét, melylyel ez ország-részben Magyarország épségét az unio kapcsának szentségét, államunk nemzeti jellegét megvédelmezhetjük; a tudomány napja bevilágítandja a tért, melyen népünk szellemi fenségét, anyagi jólétét munkálhatjuk, s e hazafini köteleinket teljesítvén, arra is közreműködhetünk, hogy hazánk betölthesse illő helyét Európa mivelte népei között; hogy nemzetünk továbbra is, késő századokig az, alkotmányos szabadság, az európai cultura védőre, törhetlen erejű bajnoka lehessen. Csak a tudomány tűzszlopát kell követnünk, s akkor nemcsak szemünk látják meg az ígért ióldét, hanem a munkában, küzdelemben lankadhatlan, kitartó, buzgó ifju nemzedék be is érhet a Kánaán földére, s ha a nagy magyar költő elmondja: „megbűnhődte már e nép a multat” — a jövő történésze megirandja, hogyan érdemelte ki az előre törekvő munkás és erkölcsös, felvilágosult haza- és szabadságszerető magyar „a szebb jövőndöt.”

Már kora reggel ünnepi dísz öltö városunk. nemzeti lobogókkal ékesítik a házakat, ünnepi díszbe öltözött polgárok lépik el az utcákat, siettek Isten házába.

Hálát adni az Örökké valónak, minden jó kufetének, a világosságok világosságának ez magyar ősi erény, melyet jól esett látnunk, hogyan gyakorolták Kolozsvár polgárai zsúfolásig töltvén be a templomok szent csarnokait.

Legelőbb (d. e. 9 órákor) a k. plebánia

anyatemlomban tartott hála isteni tisztelet. A nagy misét cz. püspök, Késérü M. önga mondá; melynek tartama alatt a helybeli dalkör énekel megváltozott Hahn jeles karmestere vezetése alatt. A mise végével Lőnhart apát-plebános ö. mlga lépett a szószékre s a nap örömet, jelentőségét szokott ékesszólással imigy tolmácsolá az összesereglett hívőknek.

„Minden bölcsesség az ur Istentől vagyon, és vele volt mindenkor és minden idő előtt. Jézus Sirák fia könyv. 1. r. 1. v.

Kolozsvár ma emelkedett örömrészlettel tudományos nemzeti ünnepet ül, a kebelében országos törvényhozó testületünk s ö. s. ap. kir. Felsége legmagasabb kegyelme által engedélyezett és fölállított tudomány-egyetem századok óta ohajtott megnyitásának jeles ünnepét, mely minket ezen összegház falai közé hívott, hogy a vég nélküli örök bölcseségnek, az imálandó Ur istennek világosító és segítő sz. malasztját kerjük, mely a körünkben életbe lépő tudomány-egyetem tanárai és tanulóinak értelmét felvilágosítsa, akarátjukat a jóra indítsa, törekvéseiket gyámolítsa, és buzgó munkásságukat a haza és nemzet anyagi és erkölcsi javára és előmenetelére örökre áldásossá tegye.

A m. kir. tudomány-egyetem, melynek ma bölcsőjénél lelkesedett örömmel állunk, mint állam-hivatalnokokat és szaktudósokat képező főiskolai magas tanintézet hivatva van, hogy edes hazánkban az egyetemes emberi tudomány és élet eszméjét munkakörébe felvegye, a mult és élő nemzedék egyetemes értelmi kincseit terjessze, az ész előhaladását s az igazság diadalát előmozdítsa, az ország világító napja, a nemzet tiszta szeme és élő lelke, a tudomány és bölcsesség fényes műhelye legyen, honnét minden valódi szellemi műveltség, emberség és tudomány az ország minden részébe teljes bőséggel kiáradjon.

Örömmel üdvözljük körünkben az ily magasztos elhivatással bíró tudomány-egyetemet, — örömmel mint hazafiak, örömmel mint e város polgárai, örömmel mint azon dicsőségterjesz kath. egyháznak gyermekei, mely 19 százados életében a népek tanítója, a tudomány dajkája, az értelmi és érzeményi műveltség terjesztője, a népek anyagi és szellemi boldogságának megalapítója volt és leendő idők végtelenségeig.

Adjunk ezen örömünknek azáltal is kifejezést, hogy jeles ünnepünk nagy horderejű tárgyához alkalmazott következő két tételt választjuk elmélkedésünkül:

- 1) a valódi tudomány mindig az üdvözítő sz. hit szükségességének élénk érzetétől van áthatva,
- 2) az isteni hittől áthatott tudomány kiváló előmozdítója anyagi és szellemi boldogságunknak.

Ó edes Jézus, „te vagy az igaz világosság, mely megvilágosít minden e világra jövő embert” (ev. Joan I 9.) világosíts fel minket mennyei világossággal, hogy követvén a te isteni világosságod áldásaitól áthatott tudományt, földi létünk célját biztosan elérhessük.

I.

Minden tudományban van bizonyos vallási momentum, mely a tudományok alapját és végcélját képezi; ennek segítségével száll a tudományba igazság és bölcsesség, ez kölcsönöz a tudományok fényt és magasabb életet, e nélkül a tudomány leg-többnyire merő üres hang és zengő ércz. A mit Jézus Sirák fia könyve 1, 1 mond „minden bölcsesség az ur Istentől vagyon és vele volt mindenkor és minden idő előtt”: azt vallották, annak adtak műveikben kifejezést mind azon nagy elmék, melyek a valódi tudományok szövegétől lobogtatták az emberek előtt. A komoly bölcsész, ki bevallja, hogy csak a felületes okoskodás fog Istentől elvezetni, de az alapos és mély bölcselmi tanulmány Istenhez fog visszavezetni: — a történész ki most a világese-ményekben az Isten gondviselésének az emberiségre nézve teljességét feltünteteti s az által a történel-

met az élet valódi iskolájává teszi; — a természet-búvár és csillagász, ki a természet műveinek s a csillagos égnek vizsgálásánál szívében, melyen viszhangzózi éri a bölcsesség könyvének ama mondatát (11, 21): „Itten te mindent módjával és szám szerint és mértékkel rendeltél el, ki azért minden egyes tárgynál, minden egyes tüneménynél a végtelen bölcseséget mutató szerkeztet, s annyi millió lénynek egy végeztára való ama bámulatos elrendezésére figyelmeztet, mely az alkotó örök Isten imáadására fog örökre vezérteni; — az orvosi tudomány, mely észleli, mint erédnek gyakran parányi okból súlyos halálos nyavalyák s mint enyésznek el azok nem egyszer önkényt és ép akkor, midőn a baj halálos fordulatot vett, mely a legészszzerűbb, legbiztosabbnak tartott orvoslát meg-hiusulásában az emberi ész korlátoltságát látja és Istent az élet és halál föltétlen Urául ismeri; — áltaiában a valódi tudomány, mely századok tapasztalásával azt vallja, „hogy az emberi vélemények állítmányait eltörli az idő, de a természet ítéleteit megerősíti”, s hogy „az iskola, mely a divatos vélemények áramlatához esküszik, lehet a legfényesebb, de nem egyszersmint a legjobb is; — az ily komoly és valódi tudomány, midőn látja, mily bámulatosan haladott előre az ész az evangélium ki-hirdetésének perczeitől kezdve; bizonyára önméltósága és előhaladása érdekében, s az örök isteni igazság iránti feltétlen hódolatában, mindenkor úgy tekintendi a hitet, mint segítségvethető szövegséget, nem mint megtámadandó ellent, mint az ész karkáját, és nem korlátját, mint a tudományok fűszerét és szövetségét, mely örökre megővja a tudományt az eltévedésnek azon lagszerencsétlenebb nemétől, mely midőn Isten nélkül, sőt Isten ellen akar haladni, olyan lesz, mint a zsarnokság és istentelenség dicstelen szolgálatába szegődött szónoki tehetség, melyről Quintilián azt mondá, hogy fegyver a rabló kezében, olyan mint az eltévedett juh, mely farkasok prédájává válik, a mint azt az országok és nemzetek története már annyiszor és időnkben is oly kézzelfoghatólag tanusította. — Ugyan-azért, Krisztusban szeretett kath. hívek! mi, kik valóságos önértéssel mutathatunk azon 66 egyetemre, melyek a 16-ik század elején, az akkor még kath. Európának különböző tartományában dicső anyaszentegyházunk látható fejének körműködése és pártfogása mellett léteztek és virágoztak, — mi, kik örömmel mondhatjuk, hogy az edes magyar hazánkban két század óta fenálló egyetlen egyetem is — a valódi tudományosság terjesztése körül hazánkban halhatatlan érdemeket bíró anyaszentegyházunknak köszöni eredeti alapítását és lételet, — midőn itt, Istennek szent színe előtt megnyitjuk szívünket, hogy legbensőbb hálával emlékezzünk meg felséges Urunk, apostoli koronás királyunk és mindazon élő vagy meghalt jelesekről, kik a körünkben megnyitott egyetem létesítéséhez szóval és tettel járultak; akkor egyszersmint legbuzgóbb imával kerjük az Istent, terjessze ki végtelen kegyelmét és áldását e magas tanintézetre, hogy lehessen az az idők végtelenségeig a szent hittől átszelle-mült azon valódi tudományok lelkes terjesztője, mely egyedül képes ez életben anyagi és szellemi boldogságunkat előmozdítani, miről a második részben.

II

Bár miben keressük és helyezzük is e földön boldogságunkat, kétségtelenül igaz, hogy ezen boldogságot az isteni hittől áthatott tudomány leghatásosabban mozdítja elő.

Ha azt mondjuk, hogy a földi boldogság anyagi javak szerzésében és bírásában áll; meg kell vallanunk, hogy könnyebben biztosabban szerzi meg e javakat az, ki megfelelő tudománnyal bír, mint a ki a nélkül szűkölködik. Avagy nem látunk-e körünkben is elég példát arra, hogy a megfelelő tudománnyal bíró ember miként, gyarapodik törekvéseiben, mily biztosan és célszerűen halad előre munkájában és jólétében nemlajuk-e, hogy tudatlan embernél a munka nem halad, sőt maga az öröklött birtok is lassanként enyő-

szetnek indul? Valjon nem a tudomány által halad-e előre időnkben az ipar, a kereskedés, a művészet? s valjon nem érezzük-e, hogy midőn napjainkban az anyagiakban is oly előhaladást tett, mily kár és hátramaradás háromlik azokra, kik a tudomány előnyeit anyagi helyzetük javítására érikésíteni nem tudják? valóban, e tekintetben is elmondhatjuk: sőt folytonos emlékeztetésül házunk ajtajára is felirhatjuk, hogy a tudomány g az d a g s á g, a t u d a t l a n s á g - s z e g é n y s é g.

Ha földi boldogságunkat a világi méltóságok és hivatalok bizasában helyezzük: annál nagyobb nyomattékkal kell azt hangsúlyoznunk: hogy a tudományos műveltség azon egyedüli lépcső, mely e boldogsághoz jogosan és méltóan vezet. Csak a tudományos ember bírja azon tulajdonságokat, mely őtet a legmagasabb hivatalok elnyerésére képesíti — a tudatlan nem méltó azokra, s ha fel is vergődik, szédelgős lesz a hivatal és méltóság reá nézve, vészthozó a közre nézve, hol munkálkodni hivatala lenne. Hányan emelkedtek fel valódi tudományuk által a világi méltóságok legfőbb polczára? mely dicsőfényt hoz s mily áldást terjeszt a tudományos jellem minden hivatalra, minden méltóságra, melybe őt az isteni gondviselés állítja?

Es ha mi, kik az Jézus által magasabb szellemi életre v. az által az örök üdvre hivatva vagyunk, boldogságunkat e földön nem a gyakran fájó töviskoszorút nyújtó világi hivatalokban és méltóságokban, és önmagunkban, elmenk világosságában, szívünk nemességében, életünk fedhetetlen tisztaságában és Isten előtti kedvességünkben keressük: valjon nem ismét az isteni hit lelkétől áthatott valódi tudomány lesz-e az, mely nekünk e lelki boldogságot adja? nem ez-e azon igaz bölcsesség, melyről írva van (Bölcs könyv 7, 15) hogy végtelen kincs az embernek, melylyel a kik éltek, részessek lettek Isten barátságában? nem ez-e azon lelki erő, mely a földi viszontagságok, az indulatok kitörései, az élet keserűségei, a háládalanság tövisai között mint boldogságunk véd-angyala őrt áll mellettünk, bátorít és vigasztal? nem ez-e azon megbecsülhetetlen lelki kalamaz, mely — miként az irás mondja (9, 11) „józanul vezérel cselekedeteinkben” — s mely által (8, 10) „halhatatlanságot nyerünk és örök emlékeztet hagyunk az utánunk valóknak”?

Krisztusban szeretett hitrokonok! egy nagy intő igazság szól hozzánk a nemzetek történetéből, mely azt mondja, hogy „elvéssz a nép, mely tudomány nélkül van”; ezen igazság szól az egyes emberhez is, és szól a családokhoz is. Városunk azon megbecsülhetetlen előnyben részesül, hogy különböző alsóbb és felsőbb tanintézetekkel van ellátva, melyeknek disz és koronája a m. kir. tudomány egyetem; de vegyék észre, hogy ezen megbecsülhetetlenül nagy előny, midőn az anyagi és szellemi életnek egyik legnagyobb jótéteményét adja meg nekünk, akkor egyszersmint vallásos és hazafias kötelességet szab reánk, azon sz. kötelességet: hogy ezen alsó, felső és legfelsőbb tanintézetek a serdülő nemzedék tudományos kiképezetése, szellemi műveltségének megszerzésére lelkiismeretesen fel is használjuk. Nektek szól leginkább e kötelesség, ker. szülők; töletek várja annak teljesítését az isteni törvény, a haza és nemzet érdeke, és gyermekeiteknek földi és örök boldogsága: ah ne engedjétek meg, hogy családotok körében — egyetlen egy gyermek is legyen, ki a tudományos műveltség megszerzésének jótéteményétől elvonatik. Gyermekeiteknek növekedő boldogsága, a haza és nemzet halála — és Isten áldása lesz hiven teljesített szülői kötelességeiteknek jutalma. Amen.

Tíz órákor az ev. reform. befarkasutca i templomában tartott hála-istenizistetelet. Az ev. ref. főtanoda zenekarának dallamai elhangozván Herepei Gergely. „A tudomány világosság” alapigét vérvén fel szép beszédben elmélke-

deft a tudományos műveltség multjáról, jövőjéről, a mai nap fontosságáról. Álljon itt annak töredékes kivonata:

A kolozsvári tudom. egyetemet oly intézménynek mondja, mely szellemi és anyagi jólétet terjeszt s jövőendő boldogságunk nemzeti létünk megszilárdításának legfőbb, páratlan tényezője. Az egyetem megnyitának ünnepe örömnappal nemcsak egyesekre, hanem a nemzetre, sőt az egész emberiségre nézve; mert a szellemi világosság az egész emberiségnek adatott az „örök világosságtól.“ Ez intézmény új életet teremt az erdélyi nemzetiség közepette, hogy e kis országrész lassan „új eget és új földet, melyben lakozzék az igazság!“

Az örömnappal legméltóbban ülteti meg Kolozsvár, mert századokig központja volt a szellemi világosságnak; ma számos alsóbb és felsőbb intézetei mellé egyetemet nyer s így „nemcsak e haza, nemcsak a birodalom, hanem az egész Európa“ figyelmének tárgyává lett.

Az egyetem működését érintvén felhossa, hogy ez „örökítője a felületes műveltségnek, a társadalmi félszeregek pusztító áramlatának.“

Az egyetem özeja, hogy hazánk ifjai itthon szerezhessék meg a tudományos szakképzettséget s ne legyenek kénytelenek külföldre fáradni; hogy a tudományok „magyar szívből-lelékből, magyar nyelven terjesztessenek“ közöttünk, s e szellemvilágosság, műveltség és anyagi tekintetben is mint magyarokat szorosabban kapcsoljon a nyugati nemzetekhez; másfelől nemzetünknek amott befolyást szerezzen, szavunknak súlyt kölcsönözzön. Erre törekszik a kolozsvári egyetem századokra szóló intézménye. Ezért szívünk mélyéből adjunk hátat az Örökkévalónak, ki „minden léleknek lelke, minden világosságnak világossága.“

Szónok reá mutat az ember magasabb rendeltetésére s arra, hogy az ezredéves művelődési történelem azt tanúsítja, miszerint „minél távolabb állott a lélek világossága, az ész, az ismeret tisztaságától — annál nagyobb sötétségben tapagtóztak, annál szomorubb volt egyéni, családi, társadalmi és nemzeti életük“ a nagy népmészaladók — „minél kevésbé érezték azt, hogy „a tudomány világossága.“

A későbbi korban egyes bölcsök állítanak iskolákat hol taníták az igazságot, az emberi jogokat, ismertették a nemes és rossz indulatokat — taníták főleg az emberismeretet. A római és görög gymnasiumok a lelki nevelést testgyakorlatokkal követték egybe. Ez is tulsággá fajult s csak aztáni századok folytán hozottat egyensúlyba a lélek és test nevelése; keletkeztek alsóbb és felsőbb iskolák, akadémiák, egyetemek s „virágoztak a művészet, költészet, az ismeretek, tudományok különböző némei.“

Hivatkozik Athén és Róma példájára, melyek akkor voltak leghatásosabbak, a midőn a világosság tetőpontján állottak. Ezek is bizonyítják, hogy egyén, család, társadalom, nemzet tudomány nélkül nem él, csak teng. Az őskor történelme elenyészett, mert nem volt jövőre méltó multja, mert világosság helyett tudatlanság volt éltető eleme. A nemzetek elenyésznek, csak az marad fenn belőlük, a mi „világosság, lelki, isteni vala.“ „Az igaz, a derék nem fél az idők mohától, a koporsóból kitör és eget kér;“ ezért lélekemelő; „a tudomány által munkálkodva élni ökökbe.“

A tudomány eloszlatja a lelki sötétséget nevel józan életre; megtanít az emberi kötelességekre, jogokra, a társadalom elhivatására.

Szónok beszéde második részében szemlét tart fajunk történetén megvilágítja kulturai hátramaradunk okait s egyuttal följegyzí azt is, hogy százados harcok és súlyos viszonyok közt még is önerőnkön a kor színvonalára emeltük nemzeti irodalmunkat, van tudós társaságunk, muzeumaink, színházaink, számtalan alsóbb és felsőbb iskolánk egyetemeink — a mi örömdetes eredmény s azt tanítja, hogy a nemzetben van józan ész és a kultur törekvések iránt.

Ezután példákat idéz az újabb korból arra, mily nagy hatalom a tudomány, s hogy csak is ez adhat a „nemzetnek erőt, önállóságot, életet.“ Ezért ép a magyarnak, kit annyira maguk mögött hagytak a nyugot népei folyvást e jelszót kell hangoztatni: munka, tudomány, világosság.

Főlemlíti szónok továbbá azt, hogy a tudomány jelen ünnepe legfőbb önérettel kiálthat fel Kolozsvár Salámonnal: „a tudomány világossága! hisz kebelében 17 különböző állami és felekezeti tanoda van: 3 főtanoda, 2 képezde, 2 hisdedóvo 2 árvaház s ime mától fogva van tudományos egyetem is. Kolozsvár hajdan aranyban volt gazdag, kincsesebb nevezetett, ezután tudományokban leendő az, mely kincsét tőle senki el nem rabolhatja ezzel a kincsesel pedig semmi földi érték sem ér fel mint b. Salámon mondá: „jobb a bölcsesség a drága köveknél, jobb a tudománynak gyümölcse a drága megfizetett aranyból s ennek haszna a választott ezüstnél; minden egyéb csak hiába valósság és lélek gyötrelme; a tudományt vegyék hát inkább, mint a tisztított arany és választott ezüstöt.“ Így jellemző a tudomány becsét azon hatalmas király, kiket lábatlós hordá az akkor ismert világ válogatott kincseit: ő mindezeknél többre becsülte a tudományt, mert a mint mondá: „a tudomány világossága!“

Adjunk tehát hátat az örök szellemi világosságnak, hogy köztünk is meggyújtottak a világosság fáklyája, mely megvilágítja az ismeretek számtalan ágait és elvezet az igazság kiapadhatlan forrásához; melynek tüze oly szépen olvad össze, a hit, remény és szeretet tisztá evangéliumi fényével: a vallás és tudomány útján egy közös gyupontban a tökéletesség felé való törekvésben találkoznak. „A vallás nemesíti a szívet, a tudomány világítja az értelmet; az első erkölcsre, a második ismeretekre tanít a kor szelleme s lelki szükségének arányában.“

Szónok meg van győződve, hogy a kolozsvári egyetem a tudomány hirdetésében ily szellemben lesz hazánk vezérszövéneke, világossága. Ezért örvendez Kolozsvár. Végül a tudományterjesztő férfiahoz fordulva mondá: „legyetek olyanok, mint a folyó vizek mellé plántáltatott termőfa, mely az ő gyümölcsét adja ideje korán és a melynek levele meg nem hervad és minden cselekedete jó — szerencsés lesz.“

Tudományos egyetemünk megnyitást kegyelettel ünneplék meg az unitáriusok is belmagyarutczai templomukban. Az isteni tiszteletet maga a püspök ömlga vezeté; jelen voltak a lelkészek, tanárok, főtanodai ifjuság és szép közönség. Az alkalmi beszédet Dersi József tartá. Rövid könyörgésben áldást kért Istentől a királyra, királynéira és kir. családra, új tudomány-egyetemünkre, a tanári karra s a tanuló-ifjúságra. Beszédének alapigéje vala: „A tudomány világosság, a lélek tudománya nélkül nincsen semmi jó.“ Sok tanulmány és ismeretből tanuskodó beszédeben (ha csak tehetjük egész szövegét hozni fogjuk) szépen hasonlítja a felálló tudomány-egyetemet és Erdélyt a völgyégyével egyesülő menyasszonyhoz; feltünteté a küzdelmet, mely egyetemünk felállításáért folyt, kiemelve azon győzelem becsét, melynek az egyetem megnyitása méltó díját képezi, mely oly nagy nyereség a tudományos világnak, a hazának s kiválóan a tudomány-szomjazó erdélyrészi ifjúságnak. Beszéd végével szoltár énekeltetett s fél 12 órakor vége vala itt is az egyházi hálaünnepeknek.

Hanem ép ekkor sietett a közönség a minorig a rendű atyák egyházába, hol az egyszerű isteni tiszteletet a dalkör magasztos egyházi énekekkel tette meghatóvá.

S még ezzel sem volt vége e napon az egyházi hálaünnepeknek, mert a gör. egyesült polgártársak is megünneplék az egyetem megnyitásának napját kismesterutczai templomukban. A kath. főgymnasiumba járó román ifjuság ide sereglett; az isteni tisztelet szertartását pedig maga a helybeli főt. gör. egy. esperes végzé segédlettel.

A kolozsvári tudomány-egyetem nagyságos rektorának beigtatása a Lyceum nagy termében 11 1/2 órakor ment végbe diszes nagy közönség előtt, kik közt láttunk többeket főuraink közül, mint b. Jósika Lajost, gr. Eszterházy Kálmánt, Keserü Mózes cz. püspököt, Lönhardt Ferencz apát-plebános o mlgát, Nagy Péter ev. ref. és Kriza János unit. püspök ömeltóságaikat, Filep Sámuel főispán o mltóságát, Páll Sándor kir. tanácsost, id. Groisz Gusztáv min. tanácsos o nagyságát stb. stb. A tanári összes testületet, hivatalokat stb. az ünnepelet új. Dr. Groisz Gusztáv nyitotta meg mint beigtató. Szép beszédét közelebről egész szövegében hozzuk. Ezzel igtatta be Berde Áron öngát a kolozsvári tudomány-egyetem rectori székebe, mint a mely magas tisztségre őt tanártársai közbizalma helyezte.

Erre a kolozsvári tudomány-egyetem első tudós rectora Berde Áron ur következő remek beszéddel foglalta el székét.

Midőn a kolozsvári magy. kir. tudomány-egyetemnél a rectori tisztségre mint első rector lépek, parányiságom érzetében, s a szembe álló feladat nagyságának tudásában megdöbbenve lépek e tisztas közönség elé ígértet tenni inkább csak a jó akaratról, melylyel e nagyfontosságú tudományos intézetet tisztelt társaim segítségével ez év folytában rectori tisztemben szolgálni erős szándékom. Én ki csak a jövőre vagyok utalva gyenge erőm támogatására nem merithetek tanúságot, nem felvillanyozó hatást a multból, mely adta ugyan Kolozsvárnak először 1582-ben a Báthori-féle másodoszr 1774-ben a Maria-Theresia-féle egyetemet, de csak azért, hogy feltűnjenek s néhány évi vajadás után elenyésszenek Kétségbe kellene esnem a harmadik kolozsvári tudomány-egyetem küszöbénél, ha előre hinném hogy a történeti tények oly következtetesen ismétlik utjokat mint a bolygók napjaik körül és hogy ezt is elődei sorsa fenyegeti. Bevallom, hogy a történet jelzett jelenségei nem nyugtalanítják lelkemet; mert bár arról megvagyok győződve, hogy az emberiség sorsa örök és változatlan törvények nyilvánulása, hogy ugyanazon okok mindig hasonló következményeket szünek; de éppen ezért erős okom van feltenni, hogy e harmadik kolozsvári egyetem elődei sorát ki-erüli. A korábbi kolozsvári egyetemeket nem szünte a népnek vagy az államnak kielégítetést követelő közüksége az azokat alapító fejedelmek céljai, melyeket az alapított egyetemhez kötöttek, úgy lettek felismerve az országrész többsége által, mint ha azok a lelkiismeret szabadságának veszé-

lyeztetésére lettek volna hivatva s ezért azok közpólas helyett sokak részéről hideg, háttérbe szorító, mondhatnám mostoha ellátásban részesültek. Most a kir. egyetem az ország közohaja méhében fogantatott, születését közöröm üdvözi ez közakarati intézménye, kezdeményezte az ország fejedelemei inteniót érvényre juttatni hivott oly haza — és állam férfi, kiról nem lehet tudni, ha vajjon kebelében a haza vagy a közműveltség iránti szeretet volt-e lángolóbb, de azt igen, hogy a közműveltséget a haza keblére akarta sütni és hogy az ennek szentelt folytonos nagy munka törte meg életerejét, s végre létesítette az ország és fejedelem közakarata a közműveltség nagy érdekei iránti tekintetből, nemzeti fennmaradásunk és felvirulásunk lehető biztosítékává és hogy mint nemzet a culturnemzetek sorába juthassunk s ott méltó helyet foglalhassunk és mert egyetemünk előtt ily nagy érdekek ápolása áll, mely érdekeket magáénak kell, hogy valljon minden jóra való gyermeke e hazának és mert ily széles ennélfogva erős alapra van állítva ebben számára hosszú tartós életjelt vélek benne felismerni.

Ha azt kérdem, mi okozta, hogy a kolozsvári egyetem eszméje három század óta honol nemzetünk öntudatában és akar testté válni? erre helytlen lenne okul a szomszéd nemzetek utáztását felhozni. Nemzetünk a műveltség becsét mindig érezte s azért tudott lelkesülni és áldozatokat hozni; ezt Szt-István óta oly sokan tanúsították; ennek oly sok élő emlékei vannak a magyar haza különböző vidékein a műveltség érdekeit szolgáló számos iskolákban. A magyar nemzet mintegy ösztönszerűleg ragadtatott mindig az emberiséget átható azon általános vonzalom által, mely az állat embert a valódi ember ideálja felé ragadja. A kolozsvári egyetem is, a mint én vélem, annak jelzője, hogy országunk a tudomány nagy jelentőségének öntudatával bír, hogy ismeri miszerint a nemzetek súlyát nem egyedül a nép száma eredményezi, hanem arra a műveltség is, mint további tényező nagyon is közrehat, és hogy mai napság csak oly nemzetek ígérhetnek maguknak jövőt, melyek a műveltség hatalmával fel vannak ruházva.

Uram! Én nem akarok a materialisták, a spiritualisták közé tolaodni, de az tisztán lát-szik, előttem, hogy az emberben a testi erő véges s annak hatalmas bírása aránylag csak szűk korlátok közt eszközölhető, ellenben a szellemi erő csaknem határtalanul fokozható okszerű kifejtés által. S mert az ember hatalmas csak e két erő együttműködésében áll, tisztán ki van mutatva az nt, melyen az ember vagy emberek valamely combinationja egy nemzet például, hatalmasbithatja erejét szaporíthatja magát egyénekben s ezek által fizikai erőkből, de a tömegszaporodásutjáni erőgyarapodás, szellemi erőszaporodás nélkül nemcsak kényelmetlen, mert ez által az önfentartás terhei is szaporodnak, hanem egyszersmind oly erőgyarapítási mód is, mely nem függ teljesen az embertől; vagy pedig növeli szellemi hatalmát az öntökéletesítés által a nélkül, hogy az önfentartás terhei ez által nagy mértékben szaporodnának. Mint látható az erőnek ily módoni gyarapítása nemzetgazdászati előnyökkel jár azért is: mert az előhaladó szellemi erő segítségével megyen a hátramaradó testi erőnek és meghódított természeti erőkkal fegyverzi azt fel, hogy a testileg oly gyenge ember óráskor erejével rendelkezék szelleme hatalmával fogva. Innen van uraim! hogy az az ember, a ki meztelen lett a kietlen földre helyezve, ma selyemmel és bársonnyal birja magát felöltöztetni, a kezdetben kietlen földet kalászos mezőkkel, számtalan falvakkal és diszes városokkal népesítette be a természeti világot, melyet ő tart fenn és kormányoz; az ember tehát, ki a hagyomány szerint a paradicsom barab állatpotban, meztelen és alma után sovárogyva élt, egy nagy és szép világnak lett a teremője, megtartója, és igazgatója. Erre csak szellemi hatalmával fogva lett képes, melyet évezredekben át ápolott és mivel az emberiség; ez a valódi ember, mely magában foglalja az idő és tér által elválasztott egyes embereket. De a szellem hatalma a tudományban áll.

Sőt uraim a tudomány hatalma magát az embert és állapotát is átváltoztatja. Ha nem is szállunk azon hypothesisig, hogy az ősember majom eredetű volt és lassankint tökélesbült emberré, de annyibizonyosnak látszik, hogy az ősember éppen annyira különbözött a mai civilizált embertől, mennyiben különbözik ma az oceáni szigetek vadembere a mivel európaítól. Azon emberi tulajdonságok, melyeket ő az állatokkal közösen bír, a mivelletlen embert tulajdonilag irányozzák, min a valódi emberben a bé-, elő- és hátrálátás a multnak a jelenlét s mindenkinek a jövővel való egybekapcsolása, emelkedetebb szellemi látkör, nemesebb életirány, vergődnek felszínre; az emberi jogok és kötelességek tudata, s ennek következtében a szabadság és felelősség érzete uralkodnak rajta szóval az őstőn embere a műveltség hatása alatt átváltozik az ész emberévé. És ez nagy változást iszen át az ember állapotába! Én lehetlennék tartom, hogy mivelletlen emberek szabadok és megfordítva huzamosan szolgák lehessenek, sőt, azt tartom, hogy egyedül a műveltség hatalma képes szétörni az emberek közt a társadalmi, sőt az élvezeti egyenlőtlenségek korlátait is. Én azt tartom, hogy a tudomány készíti az emberek és nemzetek számára a jövőendő épüle-

tének mintatervét s szerzi meg a hatalmat annak felépítéséhez. A tudományok kutatások által felde-ritett igazságok hadikémek, előörök az élet harcában, az embert a leküzdendő akadályok felől felvilágosítják s ezek legyőzésére vezetük. A tudomány az istenek társa, mint tán Ciceró mondja, mely ront a hol kell, és alkot, a hol szükséges.

Az egyetem, uraim nem egyéb, mint a nagyhatalom, a tudomány műhelye; és én jó lélekkel mondom nem önzésből, hanem hazám iránti tiszta szeretetből áldom a gondviselést s hazafiúi hálával hódolok a létesítő tényezőeknek, hogy a kolozsvári m. kir. tudomány-egyetem létrejött, azt ezennel megnyitani s nagy munkájának megkezdésére bevezetni szerencsés vagyok. Ha magunkat áltatni nem akarjuk el kell ismernünk, hogy a kolozsvári egyetem elodázhatlan nemzeti szükség volt. Azt mindenki beláthatja, hogy országunk nagyságához, országunk szellemi, mondhatnám tudomány-szükségletéhez képest egy egyetem elégtelen és hogy szétszórva oly számosan levő ugynevezett főtanodáink a tudomány mai fejlettségében kellőleg ápolni régóta nem bírták Mi mutatja ezt oly világosan? nézetem szerint az, hogy kevés mivelts országban oly nagy a tudománytalan tanult emberek száma, mint hazánkban. És ennek igen számos ferde következményei vannak.

A természet törvényeinek alapos tanulmányozása a világegyetem bámulatos összhangját tárja fel az ember előtt a görvényi vagy állati test szervezete örök törvények uradalmát hirdeti; a légkör és víz, a talaj és rajta honoló állat-világ örökös összhangzó közreműködéssel hirdeti a teremőti bölcsesség végtelenségét, úgy, hogy a nagy Newton az általános nehézkedés törvényének felfedezése után kényszerülve érezte magát mindig kalapot emelni valahányszor isten nevé hallotta említetteti. Ha a társadalom bámulatos szervezetét áttérjük, melyben az egymással küzdő érdekek csodás összhangzással fűződnek egymásba, a munkásság millió irányai és eredményei örök törvények által szövődnek egymáshoz, hol a társadalom minden alkat-elemt daczára az egymás ellen törvő törekvéseknek, egy összhangzatos egészbe olvadnak örökhatású törvényeknél fogva; át kell látnunk, hogy itt egy végtelen bölcsesség alkotásával van dolgunk s felkiáltunk Bastiat-val „digitus dei hic est.“ S ha mindezek mellett is nálunk a skepticismus képes előfúdni a szellemek ide irányuló látását, s ha ennek folytán az anyagiasság elve s ennek folytán ismét az önzés háttérbe is szorítá a magasabb érdekeket; ha a közérkölciség ingadozó alapjává kezd válni a társadalmi életnek, be kell látnunk, hogy a tudomány, melyet iskoláink nyujtanak, nem ad kellő léterőt ifjúságunk szellemének, tanultjaink, nagy részének látása a dolgok felszínén megtörik, s onnan visszaverődik. A szellemi rövidlátók száma nálunk nagy.

Azon tény, hogy a szép természeti tulajdonokkal, fogékony ésszel, tanulékony elmével bíró nemzetünk nagybárra idegen nemzetek kutatásainak eredményein táplálkozik, idegen tanokat assimilál, anélkül, hogy maga kutatóna fel s hozná napfényre az örök igazságokat, a nélkül, hogy praktikai jelentőségű felfedezések és tanulmányokkal gazdagítaná az emberiséget, igen, ezen tény is azt tolmácsolja, hogy tanításunk a kor magasabb igényeinek nem képes megfelelni. S ha a szomorú kép hibebb kifejezés tekintetéből még megemlíjük, hogy szellemi munkásságunk mezeje — irodalmunk iszonyuan kopár, hogy az a nemes izlést, a bölcsész mély belátást, az alaposan kutató ész hatalmát, új alapítások és oktatások kincseit oly érezhetőleg nélkülözi; ha meggondoljuk, hogy a tudomány újabb vívmányait, az előhaladás új találmányait ilyenek vezetik be, gyakorlati életünkbe, — be kell látnunk, hogy a szellemi életünket tápláló közegek nem nyujtják a kellő tápszert.

Azonban habár nem is látom nemzetünk szellemi életét virító színen, habár, fáj lelkemnek az a szomorú tapasztalat, hogy ifjúságunk nagyobb része 12 évi tanulás alatt még a tudomány iránti szeretetet se bírja magába felbresztetni, még nem esem kétségbe szellemi életünk jövője iránt. Nemzetünk érti, hogy közműveltség, szellemi és erkölcsi súly nélkül ma már Európában állami életét biztosítani nem lehet: állítja, hogy a szellemi erőszerezés egyedüli garantiája jövőnknek; állítja, hogy a szellem uralkodik az anyag felett még akkor is, ha az emberi alakokban jelenik meg, és ezen belátás rendkívüli becses, mert az kezdete a javulásnak s ez által biztosítéka egy szebb jövőnek. Őt év óta szebb jövőnk számos alapfala lett lerakva, da ez is meggyőződésünk szerint, csak kész a legjelentékenyebb közműveltség ápolására hivatott különféle tanintézetek. Ezek közt a kolozsvári kir. tudomány-egyetemet kiváló fontosságúnak tartom.

Jól tudom én, hogy egy nemzet cultur-életét átalakítani roppant feladat, hosszú időt és sok munkásságot igénylő vállalat, tudom, hogy egy egyetem ily nagy feladatra legfennebb hatálgat erős elhatározás után, mintegy suttomban vállalkozhatik, de ezt nyíltan hiru pöffeszkedés nélkül be nem vallhatja; s ha mégis fontosságot tulajdonítok a kolozsvári egyetemnek, ez onnan van, mert most már Magyarországnak nem egy, hanem két egyeteme van. És ez nem a kimérl, hanem bekövetkezni kellő eredményért fontos. Uram! a vélemények egysége nyugalmat szül, s a nyugalom halál. A vélemények

különbözősége küzdelmet s ez által életet okoz. A tudomány, az eszmék országában bizonyos anarchiára van szükség, hogy az igazságok kifejlődjenek s a miveltiség országa készüljön. A két egyetem közti verseny kimaradhatlan. Az új pályatársnak sok előnnyel bíró féllel kell versenyeznie, s ezér kell, hogy egész erejét megfeszítse a nemesség versenyfogadására. De hogy a tudomány s ez által a közjó érdekében támadó verseny lehető legyen, kell hogy a két egyetem minden tekintetben paritásban álljon, kell, hogy az új ne legyen előkészítő iskolája a réginek, kell hogy az itt feltűnő tantervek ne vonzódnak amoda.

A jelen volt díszes közönség Kolozsvár értelmiségének java lelkesen megéljené a tudomány és életbölcsösége szavait.

Tudomásul vétetik a közoktatásügyérő nmlga, s a pesti tudomány-egyetem rektorának táviratilag küldött üdvözlése. Ezzel az ünnepélynek, mely nem csak az egyetem és Kolozsvár, hanem az egész hazáé sőt az egyetemes polgárosult világa váia — befejeztetett.

Az ünnepi lakomán mintegy 200-an vettek részt. Kolozsvár értelmiségének, polgárságának színe java: b. József Lajos, gr. Eszterházy Kálmán stb. a sorhadót a tábornokok, a honvéd tisztek; minden felekezet papsága, az összes egyetemi tanári kar, úgy a többi tanárok is, a hatóságok, tisztségek. A terem szépen fel volt díszítve nemzeti lobogókkal, virágokkal, citrom és narancs fakkal. A felköszöntések sorát Medgyesi T. polgármester kezdte meg a Királyra és kir. családra utána Simon Elek t. p. emelt poharat a nemzeti kormányért, gr. Eszterházy K. az egyetemet; Szilassy e. t. a román és magyar testvériségséert a tudomány terén; Filep S. főispán a sor- és honvédkatonaság jelölve képviselőre üritett poharat; továbbá toasztot mondtak Szász Domokos az egyetemre; Trefort miniszter is felköszöntetett s Paulerét az apát plébános, Kolozsvárért Concha e. t. a szász nemzetiségre pedig Jakab Elek üritettek poharat; ez utóbbi a műveltség zászlaját tüntetve fel olyanak, mely alatt a három népfaj szász, magyar és román kezét foghat. A szép toasztok közül megemlítendő azok, melyekben gróf Mikó Imre és gr. Péchy Manó hazafiai érdemeiről emlékezett meg a díszes társaság; hasonlóan éltették az új egyetemi rektort, Szabó Károly e. tanárt stb. A kedélyesen mulató társaság az ünnepi lakomát késő este zárta be, ekkor oszlottak haza a résztvevők.

Általános világítás.

Kolozsvár fényesen ki volt világítva. Mecsőzönben uszott a tanácsház, a báró Jósika- és b. Bánffy-paloták; a „Kör“ és Polgári társalkodó helyiségei; az unitáriusok és ev. ref. főtanodák; itt meg kell említenünk a Stein-féle nyomdát, melyet igazgatója Burckhardt Ágoston szép transparenttel díszített fel: Magyarországi címere közepén balról: Éljen a haza! jobbról: Éljen a Király! a címer alatt Gutenberg mellképe, fölötté: „Legyen világosság!“ alatta: „A tudomány hatalom! Virágozzék a kolozsvári m. kir. tudományos egyetem!“ Mindez izlésteljesen mécsessel körítve, úgy a nyomda főkapuja is. Az ev. ref. collegium ablakaiban voltak színes lampionok is; az unitárius főiskola pedig a második és első emeletet úgy a földszintet is vörös, zöld mécsesekkel világítá, tehát tűz-háromszint rögtönzött. A magánépületekből ki kell emelnünk a b. Wesselényi- és Folly-házakat, a g. Teleky Domokos és a Dr. Ince Miklósét sat., a bel-középutca és piacszoron, továbbá az iparos olvasót, a kath. plebania épületeit a piacon, a Grois-házat a bel-szénutczában. A nemzeti színház is szépen volt világítva. A középutczában egy transparent is volt e felirattal: „Éljen a kolozsvári tudomány-egyetem! Éljenek alkotói! Éljenek munkásai!“ A katonaság nemcsak a fő-óránán világított, hanem a nagy kaszármában is. Szóval ez is mutatja, hogy a város összes népe örült e nagy napon.

Legujabb táviratok.

Bécs, nov. 9. A „Tagblatt“ jelenti, hogy a nemzeti bank a 80 millióra vonatkozólag a „Lloyd“ által javasolt törlésztési móddal nincs megelégedve. Az osztrák pénzügyminisiteriumban a magyar tervet pártolják. A kért összeget a nemzeti bank legközelebből okvetlenül elküldendi Pestre.

Grác, nov. 9. Heilsburg azt indítványozza: szolgáltassék fel a kormány az ígért választási reform keresztülvitelére.

Stuttgart, nov. 9. Beuer-Breitenfeld, titkos követségi tanácsos, bécsi követté neveztetett ki.

Insbruck, nov. 9. A szabadelvű kisebbség tiltakozott az országos kapitány eljárása ellen, és azt kívánja, hogy az egyetemi rector azonnal tegye le az esküt. A jogi, orvosi és bölcsészeti kar

réséről is érkeztek idevonatkozólag tiltakozások. A tartománygyűlés ezek felett napirendre tért.

UJDONSÁGOK.

Kolozsvár, nov. 11-én

— **Nemes tett.** Báró Bornemisza János ő nmlga önkéntes tűzoltóink felszerelésére 100 forintot adományozott.

— **Tegnap Orbán József** ur áldozatkészsége folytán kávéházában városi önkéntes tűzoltóink szedték a jövedelmet s e ezéla négyen színes jelvénytel (cocarda) valának ellátva, kik a pénz pontos begyűlésén kívül a kiszolgálásra is nagy gondot fordítottak.

— **Határőrvidéki erdőségek** ügyben a következő hiv. jellegű felvilágosításokat adják. A pétervárad és bródi határőrezredi erdőségek ügyében tartott értekezletek egy bizottság kebelében folytak, mely állott következő tagokból. Elnök Ruff lovag altábornagy; Komadina Milos alezredes, mint a hadügyminisiterium képviselője, Divald Adolf, mint a magy. pénzügyminisiterium képviselője, Stojanovic a horvát kormány, és Beyer őrnagy a zágrábi főparancsnokság a bizottság rendelkezésére bocsátotta saját szakértő közegeit, hogy az ügy minél alaposabban megvitatassék. Ezenkívül a consortium is ellátta magát szakértőkkel, kik közt volt Horváth Boldizsár és Hodossy Imre. Egyelőre annyi jutott tudomásra, hogy úgy a biztosítók, mint az 1872 oct. 1. lejárt első részlet a főparancsnokság pénztárából befizetett, és hogy ez összegek további hovafoordításukig gyümölcsözőleg elhelyeztettek. A pénzügyminisiter a főparancsnokkal egyetemben megtett minden intézkedést, hogy a nevezett erdők eladásából befolyt összegek kizárólag határőrvidéki célokra, nevezetesen csatornák, utak és vaspályák építésére, a Karst befásítására és a Karst hegység lakosságának vízzel való ellátására fordíttassanak.

— **Helyreigazítás.** A „Kolozsvári Közlöny“ 258-ik száma hirovatában azon közlemény jelent meg, hogy a „tűzoltók... a parancsnokságtól aláírási iverket nyertek, hogy városunk lakóit adakozásra buzdítsák, s ez uton ruhanemük beszerzésének költségeit fedezni lehessen.“ Hogy helyi lapjaink egyetünk fejlődésé figyelemre méltítják, azt halás köszönettel veszik; de ép e figyelemből kifolyólag hisszük, egyik t. szerkesztőség sem veszi rossz neven, ha a valótól messze elűt híreket helyreigazítjuk, mint ezt jelenleg a „Kolozsvári Közlöny“ fenn említett hírével is tesszük. Tűzoltóink az igaz, hogy gyűjtő iverkek keressék fel városunk t. polgarait, de koránt sem ruhanemük beszerzésére gyűjtőgetnek, hanem gyűjtenek azon szerelvények beszerzésére, melyek nem egyes egyén, hanem a társulat tulajdonát fogják képezni; továbbá a mászóházat s más az egyes tagok kiképzésére, a rendszeres őrszolgálat megkezdhetésére szükséges eszközöket akarják minél hamarabb létesíteni. Ruhát — bár áldozattal, mert úgy látszik a módosabb osztály teljesen vissza akar vonulni az egylettől — kiki saját költségén szerez magának. E helyreigazítás felvételére azért kerjük különösen a t. szerkesztő urakat, mert a nagy közönség, mely már eddig is sok szívességet tett egyetünkkel, megbotránkozásal venné, hogy a tűzoltók, kik önzetlen szolgálatkészséggel dicsekedtek, most a nagy közönség pénzén akarnak egyes ruhát szerezni maguknak. Minorich Károly, főparancsnok.

— **A királyföldi egyetemre** küldötték Ujegyházáról Bruckner Vilmos országos ügyvéd, — Szászvárosszéki részéről Dobó Mihály tanácsos, és Vladu Claudius tanács-hivatalnok, — Szászvárossról Nagy Ignác királybíró és dr. Am-lacher Albert választattak meg.

— **Tudori jubilaum.** Györfly László nagyváradi nagyrépostot és címzetes püspököt, mint N.-Váradról írják, az a megtiszteltetés érte, hogy köztársaság ötven éves bölcsészeti tudósága emlékeül díszes oklevelet kapott a pesti egyetem-től, melyet Nogál kanonok vezetése mellett egy küldöttség ünnepélyesen nyújtott át. Az üdvözlő beszédre az agg tudor meghatóttan válaszolt. Ez alkalommal az ünnepelt nagyrépost 500 forint adományozott az egyetem bölcsészeti pénztárának.

— **A Ludoviceum** tanárait a napokban nevezik ki. A jogi tanszékre hir szerint dr. Takács Lajost, a számtanra Corsan Gábort, a természet-tudományra Berecz Antalt. Jó tanerők.

— **Statistika.** A magyar korona területén a lefolyt 1871-ik évben 650 állami és vasuti táviradállomás volt, s a 321 állami táviradán összesen 1239 férfi és 30 nő volt alkalmazva. A pesti táviradának egyedül volt kétszázézer fírtot meghaladó jövedelme s ez egy millionál több sürgőnyt dolgozott föl.

— **A dán kormány** Halbauer pesti kereskedőt nevezte ki magyarországi consulának.

— **Régiség.** Sopronban nemrég találtak egy római kőkoporsót, s benne egy csontvázat, mely szakértők szerint 1700 éves.

— **Az olaszországi vízkárok** negyven millióra mennek.

— **Francziaországban** 5674 könyvtár, 1399 nyomda és 1624 könyvnyomda van.

— **Dr. Giskra** a volt osztrák belügyér s később egyik támasza a lajhántuli alkotmánypárt-nak, jelenleg Bécs város I. kerületének (belváros) képviselője a reichstagon, a közelmúlt delegatio-ülés alkalmával mutatott magatartásaért elvesztő választói bizalmát annyira, hogy a közvélemény képviselői tiszteréről lemondását s személyének újbóli választás alá bocsájtását követelék tőle. Dr. Giskra az által vélt eleget tehetni az őt illetőleg nyilvánuló közvéleménynek, hogy választóit összehívata és számadó beszédet tartott nekik, a kivül mindennemű pénzintézeteknél viselt compromittáló hivatalairól lemondott. Nálunk sem ártana, ha egynemely képviselő így igyekeznék magát purificálni.

— **Bécsben** erélyes rendszabályokkal készülnek a kolerát fogadni. Az egyfogatukból és kétlovasokból éjelente mindig fog bizonyos pontokon egy-egy felállítva lenni használatra. Ideiglenes korházakat rendeznek be, orvosokat állítanak be, stb. Uj fertőztelenítő szerül ajánlnak egy chlormészéből, czukorból és timsóból álló vegyületet.

— **Bécsben a marhavész** járványosan uralg; mindennap döglök el benne egy s más kerülőben egy pár marha.

— **Grácban egy egyéniség,** ki már hosszabb idő óta meg van bízva magasabb rangu katonatisztek nyugdíjának felvételével, pár nap óta eltűnt, miután a múlt hó végén a rábizott tiszte szorgalmasan teljesítette volna. A kár, melyet így tábornokoknak és tábornoki tiszteknek okozott 10,000 fira megy.

— **Vladár Ervin** az oravicai kerület képviselője megválasztása alkalmából, az oravicai polgári iskola alapnak 2000 fírtot, továbbá a steier-laki jótékony együletnek 200 fírtot, és az oravicai kerület többi iskoláinak 1200 fírtot, végre egyéb közhasznú intézetekre 300 fírtot, összesen 4 ezer fírtot ajándékozott.

— **A „Nagyvárad“** irjanovember 8-án: Égi tünemény. Tegnapelőtt este 3/4 7-kor az úgynevezett „fiastyuk“ csillagzat átellenében egy, a „tejut“-hoz hasonló világos sugar tűnt elő. Hasonló volt az olvadó ezüsthöz. A sugar vége már homályosabb; — közepén azonban olycsillamló volt, hogy ehhez hasonlót még az éjszaki fénynél sem tapasztaltunk. A tünemény 5 1/2 perczig tartott.

— **A „Morning Post“ száz éves** fennállásának ünnepélye. A „Morning Post“, mely mint kis napilap 1772. nov. 2-án jelent meg először Londonban, e hó 2-án ünnepelte meg százéves fennállásának ünnepét. Azon biographiából, melyet ez alkalommal a lap önmagáról ad, megtudjuk, hogy azon időben csak a következő öt lap jelent meg: a „Morning Chronicle“, „Public Advertiser“, „Public Ledger“, „London Pocket“ és a „Gazette.“ Azóta megszűnt a „Morning Chronicle“, a „Morning Herald“, mely tíz évvel később alapítottott mint a „Morning Post“, nem rég szűnt meg. Az óriási „Times“ tizenhárom évvel később született „Post-nál“ s kezdetben „Daily Universal Register“ név alatt volt ismeretes s csak később vette fel jelenlegi nevét.

— **Egy igen érdekes tudományos munka** nagy figyelmet keltett Angliában. Címe: „Ös-Amerika Baldwintól.“ Kiváló régészeti mű, mely ha nem is gazdag végeredményekben, mégis nagy tudományossággal állit össze mindent, a mi eddig szélszörva különböző nyelveken, régi s új művekben az ősi Amerika állapotairól található. Éles elmével kutató, fűrkész tovább s nagy képét tárja elénk azon sajátos művelődésnek, mely rendszerében sokban hasonló — a mennyire a még meglevő jelek után itélhetünk — azon civilizatiohoz, melyen a miénk is alapszik. Éjszak-Amerika alsó része, Mexiko és Peru képezik tárgyait s oly képet kapunk, mely sajnálattal tölt el az eredeti s terjedelmes művelődés elvesztőn — a spanyolok kegyetlensége által. Városok, paloták, templomok romjai hevernek oit az őserdők mélyében, s csak a rájuk nőtt fauna enged az eltemetett civilizatio ódonágára következtetnünk. Nem egy, több civilizatio követte e téren egymást. Vegyük csak Perut, itt Montesinor szerint a polgárosultság első időszaka a keresztény kor első vagy második századában már véget ért. Ezt a hanyatlás kora követte, az indiánok nyugatról s délnyugatról közel ezer évig pusztitgatták a földet, arra azután következett az Incák időszaka, kiknek fővárosa Cuzco volt, kik a birodalmat helyreálliták. Hogy e sorok csak némi fogalmat adjanak a perui romokról, fölemlítünk egy vízvezetékét, melynek hossza 450 angol mértföld. Az egész birodalmon végig így kövezett utakat találunk, melyek a mostani kor embereit is bámulatra ragadják.

— **Kuruzslók és nepamítók** garázdálkodnak Triest környékén s többnyire sikerül a nagyon babonás népetrászedniök. Közlebből egy éltés ipar lovag s társnője betegeket akartak az által meggyógyítani, hogy a patiensre egy nagy keresztet tevének, szentelt gyertyákat gyújtának meg s „ő“ „ötet“ az atya istentől magától ajándékba nyert szentelt vízzel öntözgeték, mialatt „ő“ t. i. a nő de-lejes álomba esett, minek lefolyása alatt az angyalkák a beteg „legközelebbi“ meggyógyulását hirdették; mely gyógyulásra az illetők — kiknek zsebéből a gazemberek pár forintot kicsaltak — még ma

is várakoznak. Ilyesmi megtörténik még ma is, az 1872. évben.

— **Hogy veszthetni el tévedésből** szépségét és szeméjvágát. Nemrég itéltek el Bécsben egy leányt, ki egy másik leánytársát szerelemfűlésből elrutlita, választóvizet öntvén arca közé; most Prágából írják, hogy ott egy mesterlegény egy ablakon kinéző leányt fertelmesített így el és pedig tévedésből, mert a vitriol más leánynak volt szánva.

— **Borzasztó vasuti szerencsétlenség** történt f. hó 3-án Warburg mellett Németországban. A „Frank. J.“ ez esetről így ír: a vonat, mely menetterszerüleg Warburgból esteli 8 órakor kiindul s fél 10-kor Kasselbe érkezik Marburgon túl a vasuti sinek lerakására u. n. Diemel-töltésre ért, mely töltés igen magas. Ekkor a sinekből kisziklott a mozdony, podgyászszekerek és személyszállító kocsik — 4 negyedik osztálybeli kivételével — mind a mélységbe zuhantak. A mozdonyvezető a gőpből kiömlő forró víz és tüzes üszkők által teljesen össze lett égetve, már meg is halt; a fűtő él még, de sebeinek áldozata lesz. A vonatvezető karján és fején nehéz sértéseket szenvedett úgy szintén a többi a vonathoz tartozó vasuti szolgaszemélyzet. Az utazók közül 4 elszerencsétlene-dett s mintegy 40-en többé-kevésbé megsebesültek. A gép s a kocsik legnagyobb része porrá zúzva, egy szerencsétlen üncöz katoná izreporrá lett általuk törve. — Ebből láthatni, hogy a porosz westphaliai vasutakon utazni sem valami kellemes, a hesssiai északi vasut kezelő o vasut-vonalat s ellene a vizsgálat megindították.

— **A párisi kínai** telep nov. 8-án a „Tsien Fao“ ünnep alkalmából ünnepélyes bankettre ül egybe. A „Tsin Fao“ egyike a legnépszerűbb ünnepélyeknek Sinában. Azt a világhírű sinai határfel felépítése emlékre tartják. Tsin Faot e sinai gondolat feltalálójának tekintik.

— **A párisi halottak emlékére tartott ünnepélyek** alkalmából írják, hogy a nevezett napon a Monmartre es Pére-Lachaise temetők bejáraitnál 180.000 frank ára koszorut árultak az utóbbinál s az előbbinél 120.000 frank árut — Párisban 1000-en felül élnek koszoru-gyártásból. Az örökzöldet, melyet Afrikából hoznak át Franciaországba, főleg a középtenger partjain műveltetik. A szép sárga immortelle legjobban sziklás, legfőképp granit szirteken tenyész, júniusban ültetik és tavasszal virágzik. Évenként 5—6000 ládával aratnak, miből körülbelül 600.000 örökzöld koszurol telik ki.

— **Pest város jövő évi költségvetésében** a kiadás 3.976,074 fírt.

— **Eszterházy Pál** hg, Sopronmegye ujonnan kinevezett főispánja; legközelebb végbe-ment beiktatása alkalmával 5000 fírtot adományozott a megyei szegények részére.

— **Szemere Miklós** ismert költőnk, ki a múlt hóban Konstantinápolyból Görög- és Olaszországba utazott, néhány nap előtt tért vissza s jelenleg Pesten időzik.

— **Gazdag ara.** Rómában múlt hó 24-én vette nőül egyik Borghese herceg Torloia hercege leányát, kinek nászajándéka 9 millió líra. Atyja a bibornok-vicariusnak 50,000 lírát adott a szegények közti kiosztás végett. — Borghese a legtekintélyesebb arisztokrata a pápai érzelmekek között. Miután az ara a Torlonia család egyetlen örököse, a Borghese családra idővel több mint száz millió franc száll.

Diszelőadás a „Nemzeti színház“ban.

Vasárnap nov. 10-én bérletszünetben diszelőadás a kolozsvári m. k. tudomány egyetem megnyitása örömmünnepe. Már reggel 9 órakor minden jegy elkelt volt. A nézőtér minden zegezugában megtelt közönséggel, sőt még egyszer annyi közönségnek, helyhiány miatt a pénztártól vissza kellett térni. A függőny felgördült és láttuk a Kovács Gyula által osinosan alkalmilag elrendezett „Árpád ébredé“-sét, melyben Boér Emma (a költő) hatályos gyűjtő szavazatát a közönség többszörös tapsokkal szakította félbe. Erre a zenekar Rákóczy-indulóját játszá s előttünk állt „A tudomány oltára“ tableaux, melyet a felvillanyozott nézőség néhányszor ismételtetett. Kissé megnyújtott szünet után színe került br. Eötvös József „Éljen az egyenlőség!“ című 4 felvonásos vigjátéka, melyet a szereplők méltóan nagy írójához, méltóan a nagy naphoz, kevés kivétellel igyekeztek sikerrel lejátsszani.

Felelős szerkesztő Sándor János.

Nyíltér.

Ajánlkozás.

Egy nyugdíjazott katonatiszt, a ki számos évig külföldön tartózkodott, s birja tökéletesen a franczia, angol, magyar és német nyelveket, óhajt egy előkelő családhoz jutni, vagy mint nevelő, vagy mint nyelvmester, helyben vagy vidéken. Leveleket elfogad a szerkesztőség K. L. B. betűk alatt.

(603)

Az osztrák Industrial-Bank

(Ez volt Furst Eduard Bank-háza)
Bécs, István-ter 1 sz.

a folyó és szeptember 3-ától kezdve

pénztárjegyeket

állít ki
100, 500, 1000, 5000 frt. részletekben
4 1/2 %, 5 %, 5 1/2 %, 6 % kamat mellett
lett 8 nap, 14 nap, 30 nap, 60 nap
felmondással. A kamatok a felmondáskor
előre felfizetők, s a tőkét visszafizetése
sz. oszák-magyar biróadalom minden
országos fővárosaiban utalványoz
tathatik.

Az igazgató-tanács.

(609)

PERL fogorvos

ajánlja magát a t. cz. fogfájásban szenvedő közönségnek mindenféle fogorvosi műveléssel s fájdalommentes végrehajtással, továbbá mesterséges fogak s legnyomatul fogorvosok legújabb amerikai mód szerinti fájálatlanul behelyezésére, fog-
tő eltávolítására.

Idegéneknek egy fogat egy óra múlva, egy egész fogsort egy nap alatt készítek. Fogorvosi műtemen a Nemesi szőlő-
lodában 7 szám alatt van.

Remél d. e. 9-től 12-ig, d. u. 2-6-
5 óráig.

Orvosság nélkül.

(331) 47-48
MELL- és TÜDŐ.

belegek természeténél fogva, még nem
mennyiségű az orvosok által gyógyí-
hatatlannak nyilvánított esetekben is gyó-
keresen kigyógyulnak.

orvosság nélkül.

A betegség részletes leírására bővebb
ben felelvelek.

J. H. Fickert, Dr. Berlin,

Wall-Strasse No. 23.

A levelezh. 5 ft-ig. e. mellékelendő.

Orvosság nélkül.

GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSEI KÖNYVNYOMDÁJA

Kolozsvártt, főtér báró Bánffy-ház, és központi irodája

KERESZTESY PÁL PAPIRÜZLETÉBEN

főtér, Gyulai-ház, felvállal mindennemű

KÖNYVNYOMDAI MUNKÁKAT.

Alóírt könyvnyomda tisztelettel tudatja a helybeli és vidéki t. cz. közönséggel, hogy újonnan felszerelt és izletes betűkkel ellátott nyomdája azon kellemes helyzetben van, hogy mindennemű **nyomdaai megrendelést** elfogad, u. m.:
könyvek, bármely hazai nyelvű, körözüvények, rovatos ívek, árjegyzékek, számlák, falragaszok, név- és meghívójegyek, gyászhirek, baromútlevelek, vásárcédulák stb. stb. a lehető leggyorsabb árak, gyors és pontos szolgálat mellett.

A LEGÚJABB MINTÁJU NÉVJEGYEK 100 DARABJA 1 frt.

FELVÁLLAL KÖNYVNYOMDAI MUNKÁKAT IS.

HIVATALOS MUNKÁKRA NÉZVE

a nyomda, — miután Keresztesy Pál papir-üzletével és ez viszont a nyomdával egyesült — biztosítékot nyújt arra nézve, hogy a papírok a legelső papir-gyárakból szereztek be, és azok a hivatalos munkákhoz valódi gyári áron számíttatnak, és a legszükségesebb mintázatokból kész raktárt tart, a meglevőket postafordultával, a szokatlan formájukat pedig a legrövidebb idő alatt elkészíti.

Minden megrendelést kérünk egyenesen a nyomdába küldeni, hol a legnagyobb pontosság biztosított.

Gámán János örökösei könyvnyomdája.

36—*

(602)

A kolozsvári királyi szabadalmazott

TEMETKEZÉSI INTÉZET

Entreprise des pompes funebres

egy évi működése alatt teljesen be bizonyította, hogy városunknak díszére, a t. cz. közönségnek hasznára van. Az intézet főállása óta **temetkezéseink díszesebbek s jóval kevesebbe kerülnek**, mi az által lett elérve, hogy az intézet saját begyakorlott személyzetet, fogatokat, különböző gyász-szekereket, fa- és érez-koporsót s egyéb

gyász kellékekből raktárt tart,

hogy mennyire kiérdemeltük a t. cz. közönség bizalmát, mutatja az, hogy helyt és vidéken minden nagyobb szerű temetést intézünk végezett.

A rendes temetések 25, 50, 100, 150, 200, 300 és 400 forintosok — azonban ezen díjszabállyal tetszés szerinti eltérés eszközölthetnek s kívánatra **drágább** vagy **olcsóbb** temetés is rendeztetik.

A felsorolt díjakért az intézet a díjszabály szerint koporsót, párnákat, lepedőt, mádráczot, szemtakarót, ravatalt, szoba díszítést, gyertyákat, egyházi szertartást, harangozást, szomorú jelentést, gyász és kíséző kocsikat, egyenruházott személyzetet, sir-
ásatást és befedést szolgáltat ki, rendez és állít elő oly pontossággal, hogy a gyászoló család közreműködése legkevésbé sem lesz igénybe véve.

Ércz- és fakoporsók felszerelve vagy a nélkül magára is szolgáltatnak ki gyári áron.

Felvételi iroda: **Bogdán István** üzletében. Intézeti és raktári helyiség kül-tordautca a temető bójárásnál balra.

Kolozsvártt, október hó 1872.

A temetkezési intézet.

Bogdán István,
igazgató.